

ספרי' — אוצר הספרים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

כ' מנחם-אב - עקב

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יט

(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים וחמש לבריאה

לזכרון

כ"ק הרה"ג והרה"ח ומקובל רב פעלים

לתורה ולמצות ורבים השיב מעון

ר' לוי יצחק ז"ל

שניאורסאהן

אביו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

אשר נאסר והגלה על עבודתו

בהחזקת והפצת היהדות

ונפטר בגלות

ביום כ"ף לחודש מנחם אב

שנת ה'תש"ד

כתובתינו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

א. עצי כהנים והעם – מאחרין ולא מקדימין

פעמים רבות כבר דובר על יום, עשרים באב, שהוא אחד מתשעת הזמנים של, עצי כהנים והעם², כמסופר בגמרא³, כשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה, ומשפחות מסוימות נדבו עצים למזבח, משלהם, לפיכך נקבעה תקנה, שכל אחת ממשפחות אלו תזכה ביום זה מידי שנה בשנה לתת עצים למערכה, ושישתמשו בעציהן למזבח, אפילו לשכה מלאה עצים. יום זה היה אצלם יום טוב, והם הקריבו גם, קרבן עצים⁴.

כאשר אחד ממועדים אלו, כגון עשרים באב, חל בשבת, ואי אפשר להקריב את קרבן העצים, שאינו דוחה שבת, נאמר במשנה⁵, ש,מאחרין ולא מקדימין. כך היא ההלכה גם במקרים נוספים, כפי שמונה המשנה: ,תשעה באב, חגיגה, והקהל⁶.

לגבי המקרים האחרונים המוזכרים, מוסבר בגמרא⁶ מדוע, מאחרין ולא מקדימין: ,תשעה באב אקדומי פורענות לא מקדמי (=תשעה באב – אין מקדימים פורענות), חגיגה והקהל משום דאכתי לא מטי זמן חיוביהו (=חגיגה והקהל – משום שעדיין לא הגיע זמן חיובם), ואילו לגבי עצי כהנים והעם אין מוזכרת בגמרא שום סיבה⁷.

(* הוא יום ההילולא של הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ד לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן (אביו של – יבלח"ט – כ"ק אדמו"ר שליט"א). נפטר בשנת תש"ד בגלות, בעיר אלמא אטא במחוז קאזאכסטאן. הו"ל.

(1) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 85 ואילך. ח"ט ע' 89 ואילך.
 (2) תענית כו, א במשנה. וצ"ע השינוי מלשון הכתוב (נחמ"י, י, לה) ושחובא לקמן בסוגיא (כת, א): הכהנים הלויים והעם.
 (3) שם כה, א. ירושלמי שקלים פ"ד ה"א. תענית פ"ד ד"ד. מגילה פ"א ה"ד.
 (4) ראה תענית יב, א ובפרש"י שם ד"ה שיו"ט. ובכ"מ.
 (5) מגילה ה, א.
 (6) ובירושלמי מגילה שם מוסף. סעודת ר"ה וסעודת פורים. ובתוספתא שם (פ"א ד) מוסף, ספק מילה. – הובאו ברי"ף (ראה ר"ן) ור"ח מגילה שם.
 (7) אבל נוסח הכתי' בדק"ם מגילה שם: אלא זמן עצי כהנים מ"ט משום דזמן קבוע הוא.

בענין זה יש הבדל, ולכאורה סתירה, בין פירוש רש"י לגמרא, לבין פירוש רש"י לרי"ף⁸:

בגמרא מסביר רש"י: ,אכתי לא מטא זמן חיוביהו, ואם יקדימוה לא יצאו ידי חובתן וכן עצי כהנים שקבוע להם זמן קבוע בנדרים. כלומר, גם לגבי עצי כהנים חלה הסיבה ש,אכתי לא מטא זמן חיוביהו⁹.

לעומת זאת כתוב בפירוש רש"י לרי"ף, ש,מאחרין עד אחר השבת לפי שכל היום של ערב-שבת זמן הוא למביא עצים עד עכשיו, ואינם רוצים שיכנסו בזמנם להביא עצים וקרבן עצים בעוד שזמן הישנים עדיין להביא¹⁰ (כלומר, שאז עדיין זמנם של הקודמים), ולכן אין הגמרא צריכה להגיד את הסיבה שבגללה, מאחרין ולא מקדימין לגבי ,זמן עצי כהנים והעם – מפני שכאן זהו ,מילתא דפשיטא (=דבר פשוט ביותר).

לפי טעם זה יוצא, שלו ל,מביא עצים עד עכשיו" לא היה איכפת שמשפחה אחרת תביא עצים וקרבן עצים בזמנו, ניתן היה להקדים את קרבן העצים לערב-שבת, למרות ש,אכתי לא מטא זמן חיוביהו¹¹.

ב. השלכת פירוש רש"י לש"ס בענין הצדקה

להבדל בין שני פירושי רש"י אלה, אם לא מקדימין במקרה זה מפני ש,אכתי לא מטא זמן חיוביהו" אם לאו, יש השלכות גם על ענינים אחרים, כדלהלן:

(8) ידועה השקו"ט (יד מלאכי כללי רש"י אות ה. שד"ח (כ"ך ט) כללי הפוסקים ס"ח (כללי רש"י) אות ו) ע"ד מחבר פירוש זה. ובכל אופן מסתבר דכל מה שאפשר להשוותן משוייגן, ובפרט לפרש"י לש"ס על אורח.
 (9) וכן מוכח ברי"ף שם, והנ"ך (כולם – לבד תשעה באב) דאכתי לא מטא זמן חיוביהו. ועד"ו בפיה"מ להרמב"ם ומאירי שם. וראה הערה 7.
 (10) ועד"ו כתב הר"ן (ד"ה והנ"ך), מפני חבירו שהוא מספיק דא"א לו להכנס בתחומי.
 (11) ועד"ו צ"ע במ"ש בר"ן שם, מפני חבירו כו" – והרי בא לפרש דברי הרי"ף, וברי"ף שם מפורש הטעם משום דאכתי לא מטא זמן חיוביהו, כנ"ל. וראה לקמן הערה 21.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".

מעייני חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלת קהילות בשבת,

בהוצאת צ"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט יגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים ה'תנש"א

מדור מיוחד לספרים וחוברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

... באקומט אַ איד (במקום זמן זה) די גרעסטע כחות און ער האָט אויך דעם גרעסטן זכות און אחריות צו בעטן און שרייען צו דעם אויבערשטן: „עד מתי“!?! ...

* * *

וויבאלד אַז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים פון „מעשינו ועבודתינו“⁵, ובמילא שרייעט מען און מ'מאָנט „עד מתי“ (כמדובר לעיל) – שטעלט זיך גלייך די שטורעם־דיקע פראַגע: וויבאלד אַז מען האָט שוין אָפּגעטאַן אַלע ענינים – איז ווי קומט עס, אַז משיח צדקנו איז נאָך ניט געקומען!?! ...

(משיחות ש"פ עקב, כ"ג מנחם-אב, מבה"ח אלול תנש"א)

(5) ראה תניא רפ"ז.

ענין שהזמן גרמא – הגאולה האמיתית והשלמה, כמדובר כמה פעמים ובפרט לאחרונה, דמכין ש"אחכה לו בכל יום שיבוא", וע"פ כל הסימנים הרי "הנה זה (משיח) בא"², לכן עסוקים תמיד במחשבה ודיבור (האלט מען אין איין טראכטן און ריידן) אודות הגאולה, ומחפשים לקשר את כל הענינים דומן זה עם הגאולה – והעבודה דבנ"י היא למהר את הגאולה.

...מדובר כמ"פ, שכ"ק מו"ח אדמור"ר העיד והודיע, שכבר גמרו את כל הענינים, וגמרו גם "לצחצח את הכפתורים", והדבר היחידי שנשאר הוא – ה"תנועה אחת" של הקב"ה, שיוציא את בני ישראל מהגלות ויביאם אל ארץ הקודש... ולכן מבקשים וצועקים יהודים עוד הפעם ועוד הפעם – ועכשיו עוד יותר בתוקף מבומן העבר – "עד מתי"?! ...

...יש בכוחו של יהודי לעורר עצמו ולעורר יהודים אחרים, ובעיקר לעורר כביכול את הקב"ה – ש"בואו ונחשוב חשובנו של עולם"³; לפי כל החשבונות (שהקב"ה הראה בתורתו ובהניסים שהוא עושה בעולם) ה" צריך הקב"ה כבר מזמן להביא את הגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו (כנ"ל), ובפרט בשנה זו, שלפי כל החשבונות הסימנים היא ה"שנה שמלך המשיח נגלה בו" (כמדובר כמה פעמים בחדשים האחרונים),

...מקבל יהודי (במקום חומן זה) את הכוחות הגדולים ביותר וגם את הזכות והאחריות הגדולה ביותר לבקש ולצועק להקב"ה: "עד מתי"?! ...

* * *

כיון שכבר סיימנו את כל הענינים ד"מעשינו ועבודתינו"⁵, ובמילא צועקים ותובעים "עד מתי" (כמדובר לעיל) – נשאלת מיד השאלה הרעשנית (די שטורעמדיקע שאלה): כיון שכבר סיימנו את כל הענינים – כיצד יתכן, אם כן, שמשיח צדקנו עדיין לא בא?! ...

ב"ירושלמי"¹² מצויה מחלוקת בין אמוראים, אם גבאי צדקה צריך ללוות כסף למען עני נצרך כש"אין בכיס", ולהחזיר זאת ממעות צדקה שיתקבלו מאוחר יותר. ה"רוגוטשובי" אומר¹³, שהסיבה לדיעה ש"אין אמרים ללוות" קשורה לפירוש רש"י¹⁴ הנ"ל על הגמרא, לפיו רואים ש"האומר שיביא קרבן לזמן פלוני אם הביא קודם לא יצא" – וכך גם בענין זה של צדקה:

לגבאי צדקה אסור ללוות כסף, כשאין בכיס, כי אסור להשתמש בכספי צדקה שינדדו מאוחר יותר כדי לשלם חוב מוקדם יותר, מפני שאו יוצא ש"נתקיים הצדקה קודם זמן קביעות הנדר" – מצות הצדקה נעשתה לפני הזמן שנדר הנותן את הכסף לצדקה, ובאמצעות החזרת החוב הקודם אין האדם יוצא ידי חובת נדרו לצדקה.

לפי"ז יוצא, שלפי פרש"י לרי"ף, שלולא א"ירצון המשפחה הקודמת, שיכנסו בזמנם" מותר היה להקדים את קרבן־העצים, למרות שזה "קודם זמן קביעות הנדר" – "לא מטא זמן חיוביהו", אינו קיים הטעם הנ"ל לדעתם של הסוברים ש"אין אמרים .. ללוות".

ג. השאלה על פירוש רש"י לרי"ף

הדברים יובנו על־ידי הצגת תמיהה על פירוש רש"י הנ"ל לרי"ף, שאין מקדימים את

12) כתובות פ"ז ה"ה.

13) צפצפי' מהד"ת י, רע"ג.

14) וצ"ע בצפצפי' שם שמביא ג"כ מר"ן מגילה שם (וכנראה כוונתו למ"ש שם במשנה ד"ה חומן, וה"ל לכל אחד זמן קבוע לספק בו עצים .. לפי שאינו דוחה מאחרין כו"ל) – שהרי בר"ן שם (לאח"כ) מפורש שהטעם הוא, מפני חברו כו"ל, כנ"ל הערה 10.

15) ומאן דפליג שם וס"ל שאומרין ללוות*, הוא (לא) מפני שפליג על סברא זו, כ"א מפני "דמארי' דמועדיא קיים", היינו משום ד'אצלו (הקב"ה) ליכא גדר זמן" (מהד"ת שם, ע"ש).

* וכ"ה להלכה – שו"ע יו"ד סנ"ז ס"ה (כי בירושלמי שם משמע דרב אמי עביד עובדא כו"ל – הנהות מדרב ירש מט' ב"ב, הובא בב"י יו"ד שם. ביאורי הגר"א יו"ד שם). אבל ראה שרי קרבן לירושלמי שם. דמהא דמביא (בירושלמי) בתר הך עובדא ואתי"א כו' משמע דלא הודה לו. ואכ"מ.

קרבן־העצים לערב שבת מפני שזהו זמנו של "מביא עצים עד עכשיו, ואינם רוצים שיכנסו בזמנם". לכאורה, אין מובן:

מדוע קשורה לענין זה דעתה של המשפחה הקודמת, והרי הזמן לקרבן העצים נקבע על־ידי הנביאים¹⁶ (דעת בית־דין), ואם יש מקום להקדמת קרבן העצים לערב־שבת, אין להתחשב ברצון המשפחה הקודמת?

ד. שני הפירושים משלימים זה את זה

יש להסביר, ששני פירושי רש"י אלה אינם סותרים זה את זה, אלא להיפך – הם משלימים זה את זה, כמוסבר להלן:

חובת המשפחות לגבי "זמן עצי הכהנים והעם" – בהבאת קרבן העצים, גובעת מדיני נדר¹⁷, שיש להתחשב בדעת הנודר¹⁸ כפי שהיתה בעת נדרו.

כיוון שזה דבר מצוי, שאחד או יותר מתשעת הזמנים הללו חל בשבת¹⁹, ברור, שהמתנדבים חשבו מלכתחילה²⁰ על מועד הקרבת הקרבן כשחל בשבת – לפני כן, או אחר־כך.

וכך מוסיף פירוש רש"י לרי"ף הסבר בנוסף לפירושו לש"ס²¹: זמן עצי כהנים והעם, אכתי לא מטא זמן חיוביהו" לא מפני שזה לפני יום השבת, שבו חלה החובה בשנים האחרות, אלא

16) לכאורה צ"ע מה ענין נבואה לכאן, אבל ראה ריש אבות: "וקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנה"ג", ותקנתו קדמה לכנה"ג, או – בתחלתם. ונביאים – בתור מקבלי התורה מהוקנים ולא מצד הנבואה. וגם בימי הקונים מציינו כן בשבת (קד, א) ועוד. – וראה רמב"ם ריש הל' ממרים (ובהקדמתו) דתקנות – שייך לסנהדרין. ועפ"ז – כצ"ל בכ"מ שנוכר תקנת נביאים וכיו"ב. – וכמוכן כ"ז בשבת שם. תמורה טו, א. ועוד. וראה הקדמת הרמב"ם לפיה"מ בארוכה.

17) אף שעצם הענין דומני עצי כהנים והעם, התנו נביאים שביניהן" (מקומות שצויינו לעיל הערה 3) – מ"מ, (העצים ו)קרבן עצים היו נדבה, ויש עלי' דין נדר כמפורש ברש"י מגילה שם "שקבוע להם זמן קבוע בנדרים". וכן מוכח בצפצפי' הנ"ל.

18) נדרים נה, ב. טשו"ע יו"ד סרי"ה. ובכ"מ.

19) ובפרט שבזמן הבית היו מקדשים ע"פ הרא"י.

20) אבל להעיר מ"ש"ע אדה"ז או"ח סו"ס ר"מט.

21) ועד"ז י"ל בר"ן מגילה שם (וראה לעיל הערה 11), שבא להוסיף ביאור למ"ש ברי"ף שם.

הוספה

בשורת הגאולה

לה.

ענין שהזמן גרמא – די גאולה האמיתית והשלימה, כמדובר כמ"פ ובפרט לאחרונה, וויבאלד אַז, אחכה לו בכל יום שיבוא¹, און לויט אַלע סימנים איז „הנה זה (משיח) בא“², דעריבער האַלט מען אין איין טראַכטן און רעדן וועגן דער גאולה, און מ'זוכט צו פאַרבינדן אַלע ענינים פון דעם זמן מיט דער גאולה, און די עבודה פון אידן איז צו ממחר זיין די גאולה.

... מדובר כמ"פ, אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מעיד געווען און מודיע געווען, אַז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים, פאַרענדיקט אויך דעם „צופוזן די קנעפלעך“, און די איינציקע זאַך וואָס איז געבליבן איז – די תנועה אחת פון דעם אויבערשטן ער זאָל אַרויסנעמען אידן פון גלות און זיי ברענגען אין ארץ הקודש... און דעריבער בעטן און שרייען אידן נאָכאַמאָל און ווידעראַמאָל – און איצטער נאָכמער בתוקף ווי אַמאָל – „עד מתי?!...“

... אַ אַיד האָט בכח צו מעורר זיין זיך און מעורר זיין אַנדערע אידן, און בעיקר מעורר זיין כביכול דעם אויבערשטן – אַז „בואו ונחשוב חשבוננו של עולם“: לויט אַלע חשבונות (וואָס דער אויבערשטער האָט אָנגעוויזן בתורתו און אין די נסים וואָס ער מאַכט אין דער וועלט) האָט דער אויבערשטער שוין פון לאַנג געדאַרפט ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקו (כנ"ל), ובפרט בשנה זו, וואָס לויט אַלע חשבונות וסימנים איז דאָס די „שנה שמלך המשיח נגלה בו“ (כמדובר כמ"פ בחדשים האחרונים).

- 1) נוסח „אני מאמין“ הנדפס בסידורים וכו'. וראה לקר"ש חכ"ג ע' 394.
- 2) שה"ש ב, ח ובוהשיר עה"פ.
- 3) ל' חדל – ב"ב עה, ב.
- 4) ל"ש ישעי' רמז תצט.

שבמקרה זה חל „זמן חיובייהו“ רק לאחד שבת, שהרי, המשפחה הקודמת אינה רוצה „שיכנסו בזמנם“, ולכן היה בדעת הנודר – המשפחה המאוחרת – מלכתחילה²², שאם יחול זמנו בשבת, יביאו את העצים לאחד שבת, כי גדול השלום, ובמיוחד בעניני מזבח וקרבן²³.

ואדרבה: לולא אי-רצונה של המשפחה הקודמת „שיכנסו בזמנם“, סביר לומר, שדעת הנודר היתה להקדים את קרבן-העצים לערב שבת, כי: (א) „מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה“²⁴. (ב) לו השימוש בעצים שלהם לקרבן ציבור היה במועד (בעשרים באב וכדומה) אף כשחל בשבת²⁵, היה יוצא, שכאשר נדחה קרבן-העצים עד לאחר שבת, עובר יום שבו אין הם מודים לה' על זכות הבאת העצים.

לפיכך מקרה זה הוא „מילתא דפשיטא“ ש„מאחרין ולא מקדימין“, ואין הגמרא צריכה להסביר זאת, אף כאשר המשפחה הקודמת הסכימה שיביאו בזמנה, מפני שדעת הנודר היתה מלכתחילה על מאחרין, ולכן „אכתי לא מטא זמן חיובייהו“

לפי זה אין לפענ"ד הוכחה מדין זה לגבי המחלוקת אם „אומרין ללוות“ (כדברי ה„רוגוטשובי“ בסעיף ב) – כי במקרה שלנו „לא מקדימין“, מפני שדעת הנודר היתה מלכתחילה לזמן מאוחר יותר, ואי אפשר

22) להעיר גם מקול הרמ"ז מגילה שם: הכי התנו ביניהם מעיקרא.

23) ראה מכילתא ופרש"י יתרו כ, כב (וראה גיטין בסופה). תו"כ ופרש"י ויקרא ג, א.

24) ראה מכילתא (ורש"י) בא יב, יז. וראה אנציקלופדיית תלמודית ע' אין מעבירין על המצות, ושו"נ.

25) שם שמוע לכאורה בפיה"מ להרמב"ם מגילה שם, דרך „הקרבן (נדחה ליום ראשון). ועד"י בפרש"י לרי"ף שם. ועפ"י י"ל דהבאת העצים למערכת היתה בזמנם הרגיל. וכן מסתבר, כי זמן עצי כהנים כו' נקבע מצד נדבת העצים (של אותן המשפחות), כשעלו בני הגולה – ונדבת העצים או היתה משום ש„לא ווצאו עצים בלשכה“, ופשוט שאו הבאת העצים דוחה שבת שלא יבטל התמיד כו'.

אבל ברי"ן שם משמע דגם הבאת העצים (כאם יש עצים בלשכה) נדחתה ליום ראשון (שהרי לא הוכיר הקרבן עצים).

וראה הנסמן בעה"ה 4. וראה שפת אמת מגילה שם.

להסיק מכך למקרה אחר, כאשר הנודר אינו חושב על דבר שאינו מצוי כלי-כך – פריעת חוב בממונו – כך שהצדקה ניתנה „קודם זמן קביעות הנדר“²⁶.

ה. ההשלכה לגבי יום הסתלקות

מכך יש ללמוד גם לגבי יום-הסתלקות („יארציט“) שחל בשבת, שהרי נוהגים לתת צדקה ביום-הסתלקות, ואף יש מנהג במספר מקומות לצום ביום זה²⁷, וזהו ענין של נדר²⁸, וניתן היה לחשוב²⁹ אם להקדים את המנהג לערב-שבת או לאחר ליום-ראשון.

לפי דבריו של ה„רוגוטשובי“ שהובאו לעיל יוצא, לכאורה, שצריך לאחר³⁰ עד לאחר זמן „קביעות הנדר“³¹. אך לפי המוסבר לעיל מובן, שכיוון שיודעים מלכתחילה שיום-ההסתלקות יחול בשנים מסויימות בשבת, הרי הנדר נעשה מלכתחילה³² באופן הקרוב יותר להוראת חז"ל ש„מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה“²⁴ – הקדמת נתינת הצדקה לערב שבת, להקדים דבר מצוה³³.

(משיחת ש"פ עקב, כ' מנ"א. תשכ"ז)

26) כי י"ל דאינו דומה לתגינה כו' שמאחרין משום דאכתי לא מטא זמן חיובייהו – כי בדינים הנ"ל „זמן חיובייהו“ הוא זמן חיוב בעצם, משא"כ בנדרים שתלוי בדעת הנדר, י"ל דניחא ל"י גם אם תתקיים הצדקה קודם זמן קביעות הנדר. וראה הגהות מרדכי הנ"ל, בטעם שאין צריך ליטול רשות מן הנותנין בכיס, ע"ש. ולהעיר מהא דתורמין על הענין לגבות (כתובות קח, א. וראה שקלים ס"פ ג).

27) ב"י יו"ד סו"ס תג. רמ"א שם ששע"ז ס"ד. סו"ס תב.

28) ב"ח, ס"ז וש"ע אדה"ז או"ח סו"ס רמט. ועוד. וראה שו"ת חת"ס או"ח ס"י קסב.

29) ראה ע"ד שאלה זו – שד"ח אסיפת דינים מע' אבלות אור צו, ושו"נ ועוד.

30) ראה גם ב"י יו"ד שם, שו"ע או"ח סתקס"ח ס"ט (לענין תענית). וברמ"א (הג"ל ואו"ח שם) דאם אירע ביום שא"א תתנון אין מתענין כלל. וראה שד"ח שם.

31) אבל אולי שייך בזה טעם הירושלמי (הג"ל הערה 15), שהרי נותנין הצדקה לעילוי הנשמה (וכן התענית – להטעם (הובא בחת"ס שם) שהוא כדי להקל לו מדין של מעלה).

32) אבל ראה שו"ע אדה"ז שם.

33) ראה גם שו"ת חת"ס שם ועוד (הובאו בשד"ח שם). מג"א סתקס"ח סק"כ ומחה"ש שם.

תשמעון", תשמעו את המצוות של ה"עקב" בדיוק כמו המצוות של ה"ראש", אז – "ושמר הוי' אלקיך לך את הברית...". ויבואו כל ההשפעות הטובות³¹ המזכרות בפסוק – "ואהבת וברכך והרבך... ברוך תהיה מכל העמים" – ובקרב ממש "על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך".

(משיחות ש"פ עקב תשי"א)

(31) ראה גם לעיל בפנים סוף סעיף ב.

עקב

א. דברי רש"י והמדרש על "המצוות הקלות", והשאלות עליהם

הקלות" (והמילים "עקב רב" רומזות, כהמשך דברי המדרש, לפסוק "מה רב טובך אשר צפנת...". "זהו "שכרן של מצוות קלות" – וביודעו ש"עבדך נזהר בהם", מדוע אמר דוד המלך, "אני מתיירא מן מצוות הקלות"?)

ג. צריך לקיים את הענינים לפי הסדר

הסבר הדברים הוא:

אין מדובר במדרש על מי שסובר שאין צריך להזהר, ח"ו, בקיום המצוות הקלות, ובודאי לא במי שמבזה את המצוות ו"דורך" עליהן. מדובר כאן על מי שמסכים שצריך להשתדל בקיום המצוות הקלות, אבל הוא "משליך אותן תחת העקב" – הוא דוחה את קיומן למועד מאוחר יותר ויותר – עד לאחר ה"עקב".

הוא טוען, שתחילה עליו לדאוג לכך שה"ראש" – כלומר, הענינים החמורים ביותר – יהיה כראוי. אחר־כך הוא ישים לב לענינים ה"סמוכים לראש", מצוות הקרובות להם בחומרתן וכדומה, ורק בסופו של דבר הוא יחשוב על הענינים שהם "עקב" ויותר רחוקים: הידורים, לפני משורת הדין וכדומה.²

אי אפשר להתחיל מן העקב – הוא טוען – מוכרח להיות סדר. ולפי הסדר צריך להתחיל בדברים ההכרחיים ביותר, וכל עוד לא השלימו אותם לגמרי, אין לחשוב על ענינים אחרים, ובמיוחד לא על ענינים שלפניהם משורת הדין, מילי דחסידותא וכדומה.

כאשר באים ליהודי ודורשים ממנו קיום אהבת ישראל, שהוא יאהב אפילו יהודי שמעולם לא קבל ממנו טובה כל שהיא ואף לא ראהו¹⁰, הוא טוען, שאי־אפשר לדרוש ממנו דרגה כזו של אהבת ישראל, כאשר הוא איננו מקייים כראוי דרגות פשוטות הרבה יותר, ואפילו כלפי יהודי שהיטיב עמו הוא נכשל

על המילים "והיה עקב תשמעון" מפרש רש"י: "אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון". המקור לפירוש זה הוא במדרש תנחומא¹, אך שם הלשון שונה: "מצוות קלות שאין בני אדם משגיחין בהן אלא שמשליכין אותן תחת עקביהן"².

צריך להבין: לפי פירושו של רש"י "שאדם דש בעקביו" – "דורך" על המצוות ומזלזל בהן³ – מובן כיצד מתבטא הענין במילה "עקב", כי ה"דישה" נעשית "בעקביו". אבל לפי פירוש המדרש "שמשליכין אותן תחת עקביהן" אין מובן, לפי הפשט: מהו הקשר שבין השלכת המצוות – אי קיומן – דוקא ל"תחת עקביהן"? אם אין מקיימים את המצוות הקלות, הרי שמשליכין אותן לגמרי החוצה, ולא רק "תחת עקביהן".

ב. דברי דוד המלך

בהמשך נאמר במדרש, שזה מה שאומר דוד המלך⁴ "למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני": דוד אומר, שאין הוא ירא "מן מצוות החמורות שבתורה", אלא "מן מצוות הקלות, שמא עברתי על אחת מהן אם עשיתי אם לא עשיתי מפני שהיתה קלה, ואתה אמרת הוי זהיר במצוה קלה כבמצוה חמורה".

לא מובן: בודאי נזהר דוד המלך בקיום כל המצוות, כולל המצוות הקלות, כפי שהמדרש מביא מיד לאחר־מכן, ובהמשך⁵ לדרשה שלעיל, שכונת דוד המלך⁶ באומרו "גם עבדך נזהר בהם בשמדם עקב רב" היא ל"מצוות

(1) ריש פרשתנו.

(2) אבל ביל"ש תהלים (רמו תשנח) מסיים, וכה"א והי' עקב תשמעון מצות שאדם דש בעקביו". ואולי כן היתה גירסת רש"י בתנחומא. ולהעיר ג"כ מע"ז ית, א. יל"ש תהלים רמו תרעו.

(3) רש"י ע"ז שם ד"ה שאדם. ועוד. וברבותינו בעה"ת ריש פרשתנו משמע, שמפרשים "דש בעקביו" בגשמויות. (4) תהלים מט, ו. וראה גם פרש"י עה"פ. וז"א קצה, ב. ועוד.

(5) וכ"ה ביל"ש (ריש פרשתנו ותהלים רמו תשנח).

(6) תהלים יט, יב.

(7) תהלים לא, כ.

(8) ראה גם עץ יוסף לתנחומא שם.

(9) ראה דברי דוד (להט"ז) ריש פרשתנו. ובמדרש לקח

טוב: דקדוקי המצוות.

(10) היום יום ע' ק"ג.

